

U en jij in perspectief

Een onderzoek naar de invloed van persoonlijke
voornaamwoorden van de tweede persoon op het mentale
perspectief

Bachelorscriptie

Fee Zwets

s1057454

Datum: 28 juni 2024

Begeleider: prof. dr. H. de Hoop

Taalwetenschap, Faculteit der Letteren
Radboud Universiteit Nijmegen

Inhoudsopgave

Voorwoord	blz. 3
Samenvatting	blz. 4
1 Inleiding	blz. 5
1.1 Aanleiding	blz. 5
1.2 Literatuurbespreking	blz. 5
1.3 Probleemstelling	blz. 8
2 Opzet en ontwerp experiment	blz. 8
2.1 Participanten en ontwerp	blz. 9
2.2 Materialen	blz. 9
2.3 Procedure	blz. 10
3 Discussie	blz. 11
3.1 Benodigde resultaten voor conclusies	blz. 11
3.2 Verbeteringen	blz. 11
3.3 Conclusie	blz. 12
4 Literatuurlijst	blz. 12
5 Bijlagen	blz. 13
Bijlage 1: Beschrijvingen van de acties	blz. 13
Bijlage 2: Afbeeldingen van de acties	blz. 15

Voorwoord

Voor u ligt de bachelor scriptie *U en jij in perspectief: Een onderzoek naar de invloed van persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon op het mentale perspectief*. Ik heb hier van april 2024 tot juni 2024 aan gewerkt als onderdeel van het afronden van de bachelor Taalwetenschap aan de Radboud Universiteit.

Tijdens het zoeken naar een onderwerp voor mijn scriptie kwam ik een oproep voor het uitvoeren van onderzoek over perspectief en persoonlijke voornaamwoorden tegen van Helen de Hoop. Ik vond de beschrijving van het onderzoek interessant en de cursussen die ik door mijn bachelor heen van Helen heb mogen volgen spraken mij altijd zeer aan. Na elkaar eens goed ontmoet te hebben en het over het idee voor het onderzoek gehad te hebben, was ik enthousiast gemaakt om aan mijn scriptie te beginnen. Vooral in het creatieve aspect van het ontwerpen van de beschrijvingen en de afbeeldingen van het experiment vond ik plezier. Ik ben hierom tevreden over de keuze die ik heb gemaakt voor het onderwerp van mijn scriptie.

Ik wil graag mijn begeleidster prof. dr. Helen de Hoop bedanken voor haar enthousiasme en ondersteuning bij het uitdenken van mijn scriptie. Ik heb veel gehad aan onze een op een afspraken en de open en vrije sfeer die hierbij heerste, waardoor ik me aangemoedigd voelde om mijn scriptie te schrijven en alle vragen te stellen die ik had. Daarnaast wil ik graag mijn vrienden en familie bedanken voor hun ondersteuning en bemoedigende woorden tijdens het schrijven van mijn scriptie.

Ik wens u veel leesplezier.

Fee Zwets,

28 juni 2016

Samenvatting

Als je een verhaal aan het lezen bent, maak je vaak een voorstelling in je hoofd van wat je leest. Maar het antwoord op de vraag over welk perspectief men hierbij neemt, is afhankelijk van een taalkundige factoren. Zo is in eerder onderzoek al voor het Engels aangetoond dat het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden invloed heeft op welk perspectief mensen in gedachten nemen. Dit resultaat leidt tot de vraag of dit ook geldt voor het Nederlands.

In deze scriptie wordt daarom een experiment ontworpen dat kan worden gebruikt om te toetsen welke invloed het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden op het perspectief van de mentale representatie van lezers. Hierbij wordt in het bijzonder aandacht gelegd op het verschil tussen de verschillende persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon. Ook worden deze vergeleken met persoonlijke voornaamwoorden van de eerste en derde persoon.

Omdat het experiment slechts ontworpen en nog niet uitgevoerd is, kan er geen antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag. Wel worden benodigde resultaten voor het trekken van bepaalde conclusies besproken en suggesties gedaan voor verbetering van dit experiment.

Dit werkstuk biedt dus een literatuuroverzicht van onderzoek over de vorming van mentale simulaties en verschillende vondsten over gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden, met nadruk op die van de tweede persoon, een methode voor het uitwerken van het experiment met daarbij in de bijlagen lijsten van beschrijvingen en afbeeldingen die gebruikt kunnen worden en een discussie die ingaat op de mogelijkheden en verbeterpunten van het experiment.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Tijdens het lezen maken mensen voorstellingen in hun hoofd van wat ze lezen. Deze mentale representaties die mensen maken van waar een tekst over gaat, vormen een zogenaamd situatiemodel (Zwaan, 1999). De constructie van situatiemodellen gaat gepaard met perceptuele verwerking, specifiek verwerking van visuospatiële informatie (Fincher-Kiefer, 2001). Dat wil zeggen dat situatiemodellen met perceptuele componenten, zoals het inbeelden van wat er in de tekst genoemd wordt, bijdragen aan het begrip van de gelezen tekst. Bij het inbeelden en dus het verwerken van wat er in de tekst beschreven staat, kunnen lezers verschillende perspectieven innemen. Dit verwerkingsperspectief kan een intern perspectief zijn, waarbij de lezer in zijn gedachten simuleert dat hij/zij de uitvoerder van de gelezen actie is. Wanneer bijvoorbeeld in de tekst beschreven staat dat iemand in de auto aan het rijden is, maakt de lezer bij het interne perspectief in het hoofd het beeld zelf in de auto te rijden. Het kan ook een extern perspectief zijn, waarbij de lezer in gedachten simuleert te kijken naar degene die de gelezen actie uitvoert. Dan ziet de lezer dus het beeld dat iemand anders in de auto aan het rijden is.

Nog niet eerder uit onderzoek gebleken was of deze mentale simulaties altijd vanuit hetzelfde soort perspectief van telkens een ander bepaald karakter in het verhaal gevormd worden of dat er tijdens het lezen verschillende perspectieven aangenomen worden bij meerdere personen in een verhaal (Brunyé et al., 2009). De eerste theorie die hierover bestaat stelt dat lezers het perspectief aannemen van degene die de actie uitvoert, de agens, terwijl ze een zin lezen (Barsalou, 2005). Ze zouden dan een intern perspectief aannemen en dit verandert als er in het verhaal over wordt gegaan van het ene naar het andere personage. Tettamanti et al. (2005) lieten bijvoorbeeld zien dat motorische simulaties in de hersenen verbonden worden aan taalverwerking. Hiernaast bestaat de theorie dat lezers bij het maken van mentale simulaties beïnvloed worden door taalkundige informatie (Brunyé & Taylor, 2008; Hogeweg et al., 2014). Uit onderzoek van Brunyé en Taylor (2008) bleek dat lezers zowel propositionele informatie als ruimtelijke/visuospatiële informatie gebruiken om een zo kloppend mogelijke mentale simulatie te vormen van de gelezen informatie. Het perspectief van de mentale representatie kan dus veranderen als er een taalkundig element in de zin bepaalde informatie bevat over de beschreven omgeving en het vertelperspectief. Het is dus mogelijk dat mentale simulaties de perspectieven van de verschillende personages overnemen tijdens het lezen, ongeacht de taalkundige informatie (Barsalou, 2005), maar ook dat taalkundige informatie juist zorgt voor aanpassing van het perspectief van mentale simulaties op de verschillende personages.

1.2 Literatuurbespreking

Brunyé et al. (2009) veronderstelden dat het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden invloed zou kunnen hebben op het perspectief dat ingenomen wordt door de lezer tijdens het lezen van een zin. Zij onderzochten dit effect in het Engels voor de persoonlijke voornaamwoorden *I*, *you* en *he/she*. Omdat persoonlijke voornaamwoorden in principe exact aangeven wie de actie uitvoert, was de aanname dat de eerste persoon *I* zou corresponderen met een intern perspectief en de tweede persoon *you* en de derde persoon *he/she* met een extern perspectief. Om de twee mogelijkheden voor de aanname van het perspectief in mentale simulaties te toetsen stelden Brunyé et al. (2009) twee experimenten op.

In het eerste experiment werden eenvoudige zinnen die een actie bevatten voorgelegd aan proefpersonen. Deze lazen ze en ze moesten daarna beoordelen of de afbeelding die ze zagen overeenkwam met wat ze gelezen hadden. De afbeeldingen die ze te zien kregen waren foto's die vanuit verschillende perspectieven waren genomen, intern of extern. Op de afbeelding met het interne perspectief keek de proefpersoon door de ogen van de persoon die de actie uitvoerde en op de afbeelding met het externe perspectief zag de proefpersoon de persoon die de actie uitvoerde vanuit het perspectief van een observator. De theorie volgend dat lezers automatisch het acteursperspectief aannemen, valt te verwachten dat proefpersonen een snellere reactietijd zullen hebben op afbeeldingen vanuit een intern perspectief ten opzichte van afbeeldingen vanuit een extern perspectief (Brunyé et al., 2009). Echter, als het type persoonlijk voornaamwoord invloed heeft op perspectiefaanname van lezers, vallen snellere reactietijden te verwachten bij afbeeldingen die overeenkomen met het perspectief waarin de zin geschreven staat. Een reactie op een afbeelding met een intern perspectief zou dus sneller moeten zijn bij het lezen van een zin met *I* als persoonlijk voornaamwoord dan bij een zin met *you* of *he/she* als persoonlijke voornaamwoorden. Een reactie op een afbeelding met een extern perspectief zou dan ook sneller moeten zijn bij het lezen van een zin met *you* of *he/she* dan bij een zin met *I*. Uit dit eerste experiment kwamen resultaten die aangaven dat zinnen in de eerste of tweede persoon zorgden voor een snellere reactie op een afbeelding vanuit intern perspectief en zinnen in de derde persoon zorgden voor een snellere reactie op een afbeelding vanuit extern perspectief. Dit wijst dus op het gebruik van taalkundige informatie bij het innemen van perspectief bij het lezen van enkele zinnen; het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden heeft naar verwachting invloed op het innemen van een intern of extern perspectief. Het is echter tegen de verwachting in dat *you* een snellere reactie veroorzaakte op afbeeldingen met een intern perspectief dan met een extern perspectief. Dit resultaat lijkt aan te geven dat lezers zich beter kunnen verplaatsen in het perspectief van de persoon waarover ze lezen, als zij direct aangesproken worden en dat gebeurt dus bij het gebruik van een persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon.

Om erachter te komen of het gebruik van meer context, zoals men bij het lezen van een boek ook ervaart, het perspectief van lezers verandert in hun mentale simulatie, voerden Brunyé et al. (2009) een tweede experiment uit dat volgde op het eerste. Ze bedden de zinnen uit experiment 1 in context in door twee zinnen voor de zin uit experiment 1 te voegen, zoals te zien in (1). De eerste zin hiervan was een beschrijving van een personage. De tweede zin herhaalde het persoonlijk voornaamwoord dat in de eerste zin gebruikt werd en beschreef het doel van het personage. Hierna volgde de zin uit experiment 1 waarin een woord stond dat de tijd aanduidde. Ze namen vervolgens dezelfde taak af bij nieuwe proefpersonen. Zo was er voor de proefpersonen meer ruimte om een intern perspectief aan te nemen bij een persoonlijk voornaamwoord van de derde persoon, waardoor snellere reactietijden werden verwacht op afbeeldingen met een intern perspectief.

- (1) "You are a 30 year-old deli employee. You are making a vegetable wrap. Right now, you are slicing the tomato."

Uit dit experiment bleek in tegenstelling tot de verwachtingen dat zinnen in de tweede persoon zorgden voor een snellere reactie op de afbeeldingen met een intern perspectief en zinnen in de eerste en derde persoon voor snellere reacties op de afbeeldingen met een extern perspectief. Het verschil in aangenomen perspectief na het lezen van een zin in de eerste persoon tussen experiment 1 en 2 zou kunnen komen door de ambiguïteit van de actor in de enkele zin. Wanneer

een zin ingebed is in een context wordt een persoonlijk voornaamwoord vaker herhaald en kan een lezer beter de actor van de waarnemer onderscheiden. Voor het gebruik van *you* is hetzelfde effect te zien als in experiment 1. Het persoonlijk voornaamwoord *you* laat dus consequent een ander resultaat zien dan verwacht. Dit zou verklaard kunnen worden door het adresserende karakter van het persoonlijke voornaamwoord, waardoor lezers dat wat ze lezen eerder betrekken op zichzelf en zich daardoor sneller een voorstelling maken vanuit een intern perspectief.

Uit het onderzoek van Brunyé et al. (2009) volgt dat in het Engels verschillende persoonlijke voornaamwoorden invloed hebben op het mentale perspectief van de lezer en dat voornaamwoorden van de tweede persoon bij uitstek een intern perspectief bij lezers oproepen in vergelijking met voornaamwoorden van de derde (en in mindere mate eerste) persoon.

Deze verrassende resultaten voor het Engelse persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon leiden tot de vraag of en hoe dit effect zich voordoet in talen waarin een onderscheid wordt gemaakt in een formele en een informele vorm van de tweede persoon, zoals in het Nederlands. In dit onderzoek richt ik me daarom op de vraag of er ook een verschil te vinden is in welk mentaal perspectief mensen innemen bij het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden in het Nederlands, met name die van de verschillende vormen van de tweede persoon, en welk verschil dit dan is. In eerder onderzoek is al gevonden dat in Nederlandse literatuur voornaamwoorden gekoppeld zijn aan perspectief (Hogeweg et al., 2014) en dat het gebruik van de tweede persoon in een verhaal ervoor kan zorgen dat een lezer zich meer aangesproken voelt dan wanneer een verhaal in de derde (*hij/zij*) of eerste (*ik*) persoon geschreven is (Andeweg et al., 2013). De tweede persoon heeft meerdere interpretaties. Zo kan deze verwijzen naar de (hypothetische) toehoorder van een uiting. Dit heet een deiktische verwijzing. Een voorbeeld hiervan is te lezen in (2). De tweede persoon kan echter ook generiek verwijzen of specifiek naar een eerste (3a) of derde persoon (3b) en dit gebeurt ook vaak, namelijk ongeveer even vaak als een deiktische verwijzing (de Hoop & Tarenskeen, 2015).

- (2) Om dit verhaal goed te kunnen volgen moet *je* tussen de regels door kunnen lezen.
- (3) a. Ik ben in Zuid-Afrika tóch gaan bungyjumpen en dan denk *je* bij *jezelf*: wat doe ik mezelf aan?
- b. Ik vind zijn excuus voor het te laat komen maar slap. Als er file staat, weet *je* toch dat *je* op tijd moet vertrekken?

Het gaat in deze gevallen, zoals te zien in de voorbeelden, meestal om de “verkorte” variant van de tweede persoon *jij: je*. Hoewel *je* vaak generiek gebruikt wordt, blijft deze vorm ook in de generieke lezing een aansprekend effect hebben (Andeweg et al., 2013; de Hoop & Tarenskeen, 2015). Het generieke gebruik van de tweede persoon zorgt zelfs voor meer overtuigingskracht dan dat van de eerste of derde persoon. Hieruit valt op te maken dat het generieke gebruik van de tweede persoon dit effect draagt, omdat het generaliseert over mensen en het tegelijkertijd de lezer in letterlijke vorm aanspreekt (Orvell et al., 2020).

Echter kent het Nederlands, in tegenstelling tot het Engels, niet alleen de informele vorm *jij/je*, maar ook een formele vorm van de tweede persoon, namelijk *u*. de Hoop en Hogeweg (2014) vonden in literatuur voornamelijk deiktisch gebruik van *u* en het deiktische karakter van *u* kan ertoe leiden dat de lezer zich inderdaad direct aangesproken voelt. Echter bleek uit onderzoek van Sadowski et al. (2024) dat deze formele vorm van het persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon ook generiek gebruikt kan worden, bijna net zo generiek als *je*.

Nu worden *jij* en *je* onder dezelfde categorie geschaard, namelijk informeel, maar Sadowski et al. (2024) vonden in hun hoofdexperiment toch een verschil tussen deze twee vormen van de tweede persoon. *Je* krijgt, zoals Andeweg et al. (2013) en de Hoop & Tarenskeen (2015) lieten zien, over het algemeen een generieke lezing en *jij* een deiktische. Als een generieke lezing ervoor zorgt dat lezers de boodschap van een advertentie als positiever ontvangen dan bij een deiktische lezing, komt dat door het persoonlijk voornaamwoord dat wordt gebruikt. Om erachter te komen welke lezing de drie persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon, *u*, *jij* en *je*, krijgen, deden Sadowski et al. (2024) een vervollexperiment. Zij verwachtten dat alle drie de persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon in staat waren een generieke lezing te krijgen, maar alleen voor *je* was dit de meest waarschijnlijke lezing en voor *jij* en *u* zou dat een deiktische lezing zijn (p.10). Toch blijkt uit de resultaten dat voor zowel *je* als *u* een generieke lezing de meest waarschijnlijke lezing is. *Jij* had wel, zoals verwacht, een deiktische lezing als meest waarschijnlijke lezing. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat *u* formeel is en formeel taalgebruik wordt als afstandelijker ervaren door lezers dan informele taal (Stephan et al., 2010). Lezers zouden zich dus in vergelijking met de informele vorm minder persoonlijk aangesproken kunnen voelen door het gebruik van *u*. Ook kan *u* naar meer mensen tegelijk verwijzen (*u allen of een van u*), waardoor dit effect zich ook zou kunnen voordoen.

1.3 Probleemstelling

U liet een tegenstellend resultaat zien ten opzichte van de verwachting. Bovendien hebben *jij* en *je* beide een andere lezing als meest waarschijnlijke, waardoor deze niet als eenzelfde categorie beschouwd kunnen worden op het gebied van perspectiefaanname beïnvloed door persoonlijke voornaamwoorden. Om deze redenen wordt het effect van de drie persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon op de perspectieven in mentale representaties van participanten in mijn onderzoek apart onderzocht.

Hierbij is de verwachting dat lezers bij het lezen van *u* en *je* eerder een extern perspectief innemen dan bij het lezen van *jij*, omdat *u* en *je* waarschijnlijker een generieke lezing krijgen en *jij* een deiktische (Sadowski et al. 2024). Tegelijkertijd zijn het alle drie persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon en is de verwachting dat ze alle drie sneller verwerkt zullen worden bij een intern perspectief dan persoonlijke voornaamwoorden van de eerste en derde persoon, omdat de lezer bij het gebruik van een persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon zich eerder direct aangesproken voelt en zich daardoor sneller een voorstelling kan maken vanuit intern perspectief dan bij gebruik van de eerste of derde persoon (Andeweg et al., 2013).

2. Opzet en ontwerp experiment

Om te onderzoeken wat de invloed is van de verschillende persoonlijke voornaamwoorden in het Nederlands op de perspectiefaanname wordt een experiment ontworpen. De methode die gebruikt wordt is grotendeels dezelfde als die van Brunyé et al. (2009). Deelnemers zullen gevraagd worden een zin te lezen over een actie, bijvoorbeeld het snijden van een komkommer. Daarna moeten ze controleren of de actie in het plaatje overeenkomt met de actie in de zojuist gelezen zin. Aan de participanten wordt geïnstrueerd alleen te zeggen of het plaatje de actie beschrijft en hierbij geen rekening te houden met het persoonlijk voornaamwoord dat in de zin staat. De plaatjes die getoond worden, zijn plaatjes die vanuit een intern perspectief zijn afgebeeld, waarbij het lijkt alsof je zelf de tomaat snijdt, of vanuit een extern perspectief, waarin je iemand anders de tomaat ziet snijden. De reactietijden van de antwoorden van de

proefpersonen geven een indicatie van het perspectief dat ze hebben ingenomen bij het lezen van de items met de verschillende voornaamwoorden.

In het experiment wordt niet alleen binnen proefpersonen nagegaan of er in het Nederlands hetzelfde verschil als in het Engels (Brunyé et al., 2009) te vinden is voor perspectiefaanname bij persoonlijke voornaamwoorden van de eerste, tweede en derde persoon. Ook wordt onderzocht of er voor perspectiefaanname verschil zit tussen de drie verschillende persoonlijk voornaamwoorden voor de tweede persoon. Dat wordt tussen proefpersonen onderzocht door drie verschillende lijsten gelijk te verdelen over proefpersonen. In de eerste lijst is het persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon *jij*. In de tweede is dit *je* en in de derde *u*.

2.1 Participanten en ontwerp

Voor het experiment zijn participanten nodig die als moedertaal het Nederlands hebben, niet dyslectisch zijn en ouder dan 18 jaar. Er wordt binnen proefpersonen gebruik gemaakt van een 3 x 2 repeated measures design om de invloed te meten van het persoonlijke voornaamwoord (eerste, tweede of derde persoon) op het beoordelen van de twee soorten afbeeldingen met verschillende perspectieven (intern en extern). Vervolgend moet tussen proefpersonen worden vergeleken welke vorm van de tweede persoon welk effect heeft op de reactietijden van de participanten.

2.2 Materialen

Beschrijvingen van de acties

Voor dit experiment zijn 25 beschrijvingen ontworpen, waarvan een oefenbeschrijving en 24 experimentele beschrijvingen. Alle beschrijvingen beginnen met een persoonlijk voornaamwoord (bijv. *jij*, *u*, *hij*) als subject. Hierop volgt een werkwoord/persoonsvorm (bijv. *snijd(t)*, *poets(t)*, *knip(t)*) en de zin eindigt met een direct object (bijv. *een komkommer*, *een schoen*, *een lint*). Hiervoor zijn 9 lijsten ontworpen, telkens bestaande uit 24 beschrijvingen, waarvan er 8 beginnen met *ik*, 8 met *jij*, *je* of *u*, en 8 met *hij* of *zij*. In 3 lijsten is het persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon *jij*, in 3 andere lijsten *je* en in de overige 3 lijsten is het *u*. In elke lijst zijn *hij* en *zij* gelijk verdeeld. Dit houdt in dat elke lijst 4 beschrijvingen die beginnen met *hij* bevat, waarvan er 1 een beschrijving is van een actie die niet wordt uitgevoerd op de afbeelding die erbij hoort. De andere 4 beschrijvingen beginnen met *zij*, waarvan er ook 1 een beschrijving is van een actie die niet wordt uitgevoerd op de afbeelding die erbij hoort. Deze beschrijvingen zijn te vinden in Bijlage 1.

Afbeeldingen van de acties

Voor elk van de 24 experimentele beschrijvingen werd een afbeeldingenpaar van twee afbeeldingen ontworpen (Figuur 1); een vanuit intern perspectief en een vanuit extern perspectief. Op de afbeeldingen werd de beschreven actie ofwel uitgevoerd, dit zijn 42 afbeeldingparen, ofwel niet uitgevoerd, dit zijn 6 afbeeldingparen. Deze zijn zo over de beschrijvingen en persoonlijke voornaamwoorden verdeeld, dat per lijst voor elk soort persoonlijk voornaamwoord 2 niet-uitvoerende afbeeldingen worden laten zien en 6 uitvoerende. Dit gebeurt door de lijsten heen steeds bij dezelfde beschrijvingen. Bovendien is de helft van de afbeeldingen die de participanten te zien krijgen vanuit intern perspectief en de andere helft vanuit extern perspectief. Deze afbeeldingen zijn te vinden in Bijlage 2.

Oefenbeschrijving

Voordat de participanten beginnen aan de taak, krijgen zij een oefenvraag om alvast een beeld te krijgen van de vraagstelling. Bij deze oefenvraag krijgen ze de zin *Hij schilt een appel* te lezen. Hierna krijgen ze een afbeelding vanuit extern perspectief te zien van vrouwenhanden die een appel schillen. De instructie die de participanten krijgen bij aanvang van het uitvoeren van de taak vertelt dat de participanten alleen mogen letten op de actie die beschreven wordt en of deze wordt uitgevoerd of niet. Ze mogen niet letten op het geslacht of het perspectief van de handen op de afbeeldingen.

Figuur 1. Voorbeelden van afbeeldingen die gebruikt worden in het experiment. Alle afbeeldingen zijn vanuit een intern of extern perspectief genomen en voeren de beschreven actie uit of niet (uitvoerend/niet-uitvoerend)

2.3 Procedure

De beschrijvingen van de acties worden gelezen door de participanten en vervolgens krijgen ze een afbeelding van een actie te zien. Hierbij geven de participanten aan of de beschrijving die ze hebben gelezen overeenkomt met de afbeelding van de actie. Om ervoor te zorgen dat de participanten de taak begrijpen en goed kijken of de actie wordt uitgevoerd en het perspectief en het geslacht van de handen negeren, krijgen zij eerst de oefenbeschrijving aangeboden. Als deze juist beantwoord wordt, worden de experimentele beschrijvingen aangeboden. Alle beschrijvingen worden, nadat er voor 500 milliseconden een fixatiekruis getoond wordt, in willekeurige volgorde getoond voor 2 seconden. De participanten moeten *ja* of *nee* antwoorden

op elke afbeelding die ze zien. Als geen antwoord wordt gegeven na 3 seconden wordt de volgende beschrijving getoond. De helft van de afbeeldingen die de participanten te zien krijgen is vanuit intern perspectief en de helft vanuit extern perspectief. Om alle mogelijkheden te toetsen, worden de perspectieven van de afbeeldingen die bij de 9 lijsten worden getoond omgedraaid, waardoor in totaal 18 versies bestaan van de taak die de participanten uit moeten voeren. Deze worden gelijk verdeeld over de participanten.

3. Discussie

Omdat het experiment nog niet uitgevoerd is valt er weinig te zeggen over resultaten en zijn er nog geen antwoorden op de onderzoeksvraag. Wel is het mogelijk na te denken over welke resultaten nodig zijn om bepaalde conclusies te kunnen trekken en zaken die dit experiment zouden kunnen verbeteren.

3.1 Benodigde resultaten voor conclusies

De eerste hypothese luidt dat *u* en *je* sneller worden verwerkt bij afbeeldingen vanuit een extern perspectief dan beschrijvingen met *jij* als persoonlijk voornaamwoord. Om te kunnen zeggen of dit het geval is moet het gebruik van *jij* in combinatie met een afbeelding vanuit extern perspectief dus een statistisch significant langzamere reactietijd van de participanten opleveren dan *u* en *je* in combinatie met een afbeelding vanuit extern perspectief.

Daarnaast wordt verwacht dat alle beschrijvingen met persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon sneller verwerkt worden bij afbeeldingen vanuit intern perspectief dan die met persoonlijke voornaamwoorden van de eerste en derde persoon. Om te kunnen zeggen of dit het geval is moeten het gebruik van alle persoonlijke voornaamwoorden van de tweede persoon individueel een statistisch significant snellere reactietijd van de participanten opleveren bij beschrijvingen in combinatie met afbeeldingen vanuit een intern perspectief dan persoonlijke voornaamwoorden van de eerste en derde persoon.

Als deze resultaten niet volgen uit het experiment is het wellicht een goed idee om te kijken naar hoe het experiment verbeterd kan worden.

3.2 Verbeteringen

Om te beginnen is het experiment niet exact gelijk aan dat van Brunyé et al. (2009). De afbeeldingen van Brunyé et al. (2009) waren namelijk allemaal per actie vanuit intern en extern perspectief genomen en uitvoerend en niet-uitvoerend. Dit experiment heeft slechts 6 niet-uitvoerende afbeeldingen ontworpen en deze zaten vast aan 6 beschrijvingen. Het zou dus zo kunnen zijn dat de acties zelf die op de niet-uitvoerende afbeeldingen staan afgebeeld wellicht meer invloed hebben op de verwerking dan het persoonlijk voornaamwoord zelf. Om dit uit te sluiten zouden alle acties uitvoerend en niet-uitvoerend aangeboden moeten worden aan de participanten, waardoor de actie zelf geen consequent verwarrend resultaat kan opleveren.

Bovendien maakten Brunyé et al. (2009) gebruik van een reeks oefenvragen die werden herhaald en verbeterd tot deze helemaal goed uitgevoerd werden. Daarna pas begonnen zij met het aanbieden van de experimentele beschrijvingen. Voor dit experiment is echter maar één oefenvraag bedacht. Dit is om ervoor te zorgen dat de participanten een beeld hebben van de vraagstelling en letten op de juiste zaak in de taak, namelijk of de beschreven actie wordt uitgevoerd op de afbeelding of niet. Als deze juist beantwoord is, begint het experiment. Echter kan hierbij natuurlijk sprake zijn van toeval. In het onderzoek van Brunyé et al. (2009) is het

zekerder dat de participanten de opdracht goed begrijpen, omdat zij feedback krijgen op de vragen die ze niet juist beantwoord hebben en meer kunnen oefenen met de taak. Om ditzelfde te bereiken met dit experiment, zullen extra oefenvragen ontworpen moeten worden.

3.3 Conclusie

Een echte conclusie over resultaten en antwoorden op de onderzoeksvraag zijn helaas nog niet beschikbaar, omdat het experiment nog niet is uitgevoerd. Wel is nagedacht over wat bepaalde resultaten zouden kunnen vertellen over de invloed van het gebruik van verschillende persoonlijke voornaamwoorden in het Nederlands op het mentale perspectief van lezers. Ook zijn suggesties gedaan over hoe het experiment verbeterd zou kunnen worden om op betrouwbaardere resultaten uit te kunnen komen.

4. Literatuurlijst

Andeweg, S., Hendrix, R., Van 't Hoff, V., & De Hoop, H. (2013). En dan vermoord je hem... over de invloed van grammaticale persoon op identificatie. *Neerlandistiek.nl*, 2013, 1–19. <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/280818/article.pdf>

Barsalou, L. W. (2005). Situated conceptualization. In *Handbook of categorization in cognitive science* (pp. 619-650). Elsevier Science Ltd.

Brunyé, T. T., & Taylor, H. A. (2008). Working memory in developing and applying mental models from spatial descriptions. *Journal of Memory and Language*, 58(3), 701-729.

Brunyé, T. T., Ditman, T., Mahoney, C. R., Augustyn, J. S. & Taylor, H. A. (2009) When you and I share perspectives: pronouns modulate perspectivetaking during narrative comprehension. *Psychological Science* 20(1), 27-32. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02249.x>

Fincher-Kiefer, R. (2001). Perceptual components of situation models. *Memory & Cognition*, 29(2), 336–343. <https://doi.org/10.3758/bf03194928>

Helmbrecht, J. (2015). A typology of non-prototypical uses of personal pronouns: Synchrony and diachrony. *Journal of Pragmatics*, 88, 176-189.

De Hoop, H., & Hogeweg, L. (2014). The use of second person pronouns in a literary work. *Journal of Literary Semantics*, 43(2), 109-125.

Hogeweg, Lotte, Helen de Hoop & Kees de Schepper. (2014). Person and perspective in language and literature. *Journal of Literary Semantics* 43(2): 81-86. <https://doi.org/10.1515/jls-2014-0006>

Orvell, A., Kross, E., & Gelman, S. A. (2020). “You” speaks to me: Effects of generic-you in creating resonance between people and ideas. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(49), 31038-31045.

Sadowski, S., de Hoop, H., & Meijburg, L. (2024). You Can Help Us! The Impact of Formal and Informal Second-Person Pronouns on Monetary Donations. *Languages*, 9(6), 199.

Stephan, E., Liberman, N., & Trope, Y. (2010). Politeness and psychological distance: a construal level perspective. *Journal of personality and social psychology*, 98(2), 268.

Tettamanti, M., Buccino, G., Saccuman, M. C., Gallese, V., Danna, M., Scifo, P., Fazio, F., Rizzolatti, G., Cappa, S. F., & Perani, D. (2005). Listening to action-related sentences activates fronto-parietal motor circuits. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 17(2), 273–281. <https://doi.org/10.1162/0898929053124965>

Zwaan, R. A. (1999). Situation models: The mental leap into imagined worlds. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 15-18.

5. Bijlagen

Bijlage 1: Beschrijvingen van de acties

1	Ik snijd een komkommer.	Ik snijd een komkommer.	Ik snijdt een komkommer.
2	Ik lees een boek.	Ik lees een boek.	Ik lees een boek.
3	Ik knip een lint.	Ik knip een lint.	Ik knip een lint.
4	Ik was een bord af.	Ik was een bord af.	Ik was een bord af.
5	Ik lak een nagel.	Ik lak een nagel.	Ik lak een nagel.
6	Ik scheur een papier.	Ik scheur een papier.	Ik scheur een papier.
7	Ik gooi een bal.	Ik gooi een bal.	Ik gooi een bal.
8	Ik open een laptop.	Ik open een laptop.	Ik open een laptop.
9	Jij kleurt een kleurplaat.	Je kleurt een kleurplaat.	U kleurt een kleurplaat.
10	Jij schrijft een brief.	Je schrijft een brief.	U schrijft een brief.
11	Jij poetst een schoen.	Je poetst een schoen.	U poetst een schoen.
12	Jij pelt een banaan.	Je pelt een banaan.	U pelt een banaan.
13	Jij strijkt een blouse.	Je strijkt een blouse.	U strijkt een blouse.
14	Jij schenkt de cola in.	Je schenkt de cola in.	U schenkt de cola in.
15	Jij typt een mail.	Je typt een mail.	U typt een mail.
16	Jij bespeelt een piano.	Je bespeelt een piano.	U bespeelt een piano.
17	Hij tekent een boom.	Hij tekent een boom.	Hij tekent een boom.
18	Hij smeert een boterham.	Hij smeert een boterham.	Hij smeert een boterham.
19	Hij roert in een soep.	Hij roert in een soep.	Hij roert in een soep.
20	Hij dobbelt een dobbelsteen.	Hij spuit haarlak.	Hij spuit haarlak.
21	Zij drukt op een knop.	Zij drukt op een knop.	Zij drukt op een knop.
22	Zij vouwt een shirt.	Zij vouwt een shirt.	Zij vouwt een shirt.
23	Zij schaaft een kaas.	Zij pakt een jas.	Zij pakt een jas.
24	Zij dobbelt een dobbelsteen.	Zij dobbelt een dobbelsteen.	Zij dobbelt een dobbelsteen.

Tabel 1. Beschrijvingen van de acties lijst 1

1	Hij snijdt een komkommer.	Hij snijdt een komkommer.	Hij snijdt een komkommer.
2	Hij leest een boek.	Hij leest een boek.	Hij leest een boek.
3	Hij knipt een lint.	Hij knipt een lint.	Hij knipt een lint.
4	Zij wast een bord af.	Zij wast een bord af.	Zij wast een bord af.
5	Zij lakt een nagel.	Zij lakt een nagel.	Zij lakt een nagel.
6	Zij scheurt een papier.	Zij scheurt een papier.	Zij scheurt een papier.

7	Hij gooit een bal.	Hij gooit een bal.	Hij gooit een bal.
8	Zij opent een laptop.	Zij opent een laptop.	Zij opent een laptop.
9	Ik kleur een kleurplaat.	Ik kleur een kleurplaat.	Ik kleur een kleurplaat.
10	Ik schrijf een brief.	Ik schrijf een brief.	Ik schrijf een brief.
11	Ik poets een schoen.	Ik poets een schoen.	Ik poets een schoen.
12	Ik pel een banaan.	Ik pel een banaan.	Ik pel een banaan.
13	Ik strijk een blouse.	Ik strijk een blouse.	Ik strijk een blouse.
14	Ik schenk de cola in.	Ik schenk de cola in.	Ik schenk de cola in.
15	Ik typ een mail.	Ik typ een mail.	Ik typ een mail.
16	Ik bespeel een piano.	Ik bespeel een piano.	Ik bespeel een piano.
17	Jij tekent een boom.	Je tekent een boom.	U tekent een boom.
18	Jij smeert een boterham.	Je smeert een boterham.	U smeert een boterham.
19	Jij roert in een soep.	Je roert in een soep.	U roert in een soep.
20	Jij drukt op een knop.	Je drukt op een knop.	U drukt op een knop.
21	Jij schaaft een kaas.	Je schaaft een kaas.	U schaaft een kaas.
22	Jij vouwt een shirt.	Je vouwt een shirt.	U vouwt een shirt.
23	Jij dobbelt een dobbelsteen.	Je dobbelt een dobbelsteen.	U dobbelt een dobbelsteen.
24	Jij spuit haarlak.	Je spuit haarlak.	U spuit haarlak.

Tabel 2. Beschrijvingen van de acties lijst 2

1	Jij snijdt een komkommer.	Je snijdt een komkommer.	U snijdt een komkommer.
2	Jij leest een boek.	Je leest een boek.	U leest een boek.
3	Jij knipt een lint.	Je knipt een lint.	U knipt een lint.
4	Jij wast een bord af.	Je wast een bord af.	U wast een bord af.
5	Jij lakt een nagel.	Je lakt een nagel.	U lakt een nagel.
6	Jij scheurt een papier.	Je scheurt een papier.	U scheurt een papier.
7	Jij gooit een bal.	Je gooit een bal.	U gooit een bal.
8	Jij opent een laptop.	Je opent een laptop.	U opent een laptop.
9	Hij kleurt een kleurplaat.	Hij kleurt een kleurplaat.	Hij kleurt een kleurplaat.
10	Hij schrijft een brief.	Hij schrijft een brief.	Hij schrijft een brief.
11	Hij poetst een schoen.	Hij poetst een schoen.	Hij poetst een schoen.
12	Hij pelt een banaan.	Hij pelt een banaan.	Hij pelt een banaan.
13	Zij strijkt een blouse.	Zij strijkt een blouse.	Zij strijkt een blouse.
14	Zij schenkt een cola in.	Zij schenkt een cola in.	Zij schenkt een cola in.
15	Zij typt een mail.	Zij typt een mail.	Zij typt een mail.
16	Zij bespeelt een piano.	Zij bespeelt een piano.	Zij bespeelt een piano.
17	Ik teken een boom.	Ik teken een boom.	Ik teken een boom.
18	Ik smeer een boterham.	Ik smeer een boterham.	Ik smeer een boterham.
19	Ik roer in een soep.	Ik roer in een soep.	Ik roer in een soep.
20	Ik druk op een knop.	Ik druk op een knop.	Ik druk op een knop.
21	Ik schaaft een kaas.	Ik schaaft een kaas.	Ik schaaft een kaas.
22	Ik vouw een shirt.	Ik vouw een shirt.	Ik vouw een shirt.
23	Ik dobbel een dobbelsteen.	Ik dobbel een dobbelsteen.	Ik dobbel een dobbelsteen.
24	Ik spuit haarlak.	Ik spuit haarlak.	Ik spuit haarlak.

Tabel 3. Beschrijvingen van de acties lijst 3

Bijlage 2: Afbeeldingen van de acties

Oefenbeschrijving:

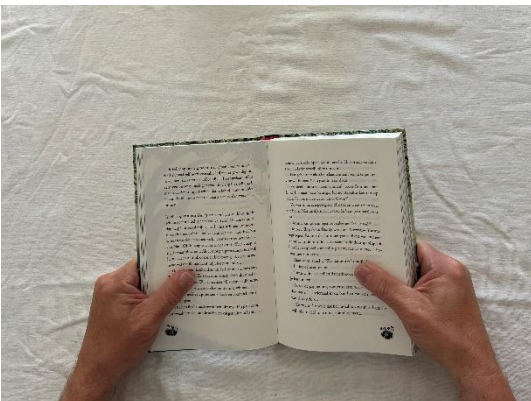
Hij schilt een appel.

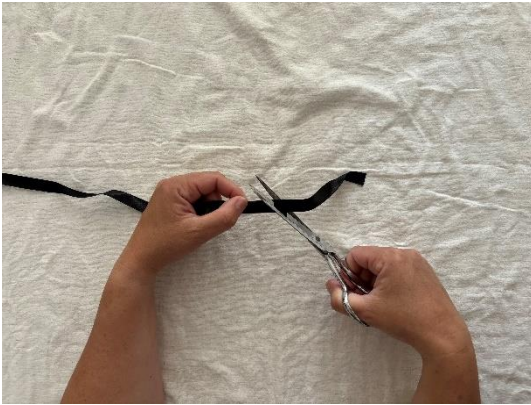
1. Ik snijdt een komkommer. → uitvoerend

2. Ik lees een boek. → uitvoerend

3. Ik knip een lint. → uitvoerend

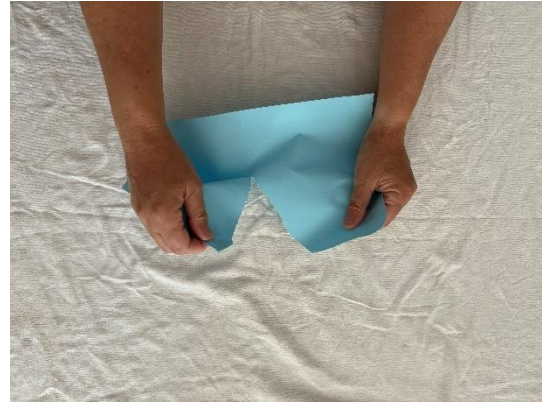
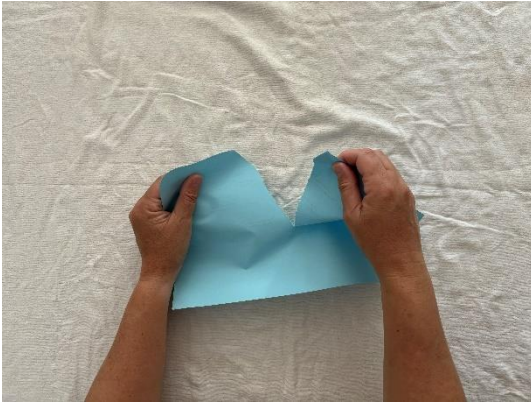
4. Ik was een bord af. → uitvoerend

5. Ik lak een nagel. → uitvoerend

6. Ik scheur een papier. → uitvoerend

7. Ik gooi een bal. → niet-uitvoerend

8. Ik open een laptop. → niet-uitvoerend

9. Ik kleur een kleurplaat. → uitvoerend

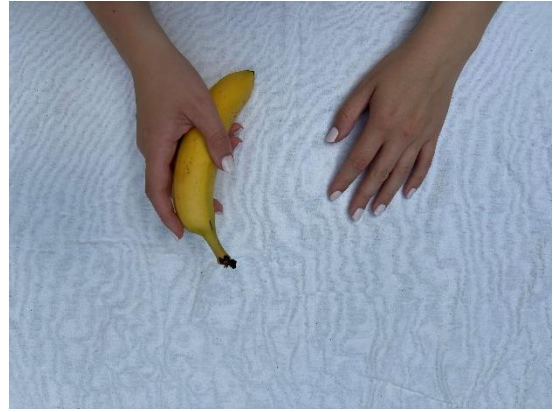
10. Ik schrijf een brief. → uitvoerend

11. Ik poets een schoen. → uitvoerend

12. Ik pel een banaan. → niet-uitvoerend

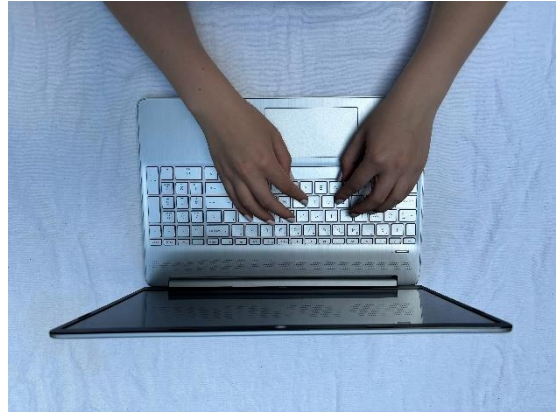
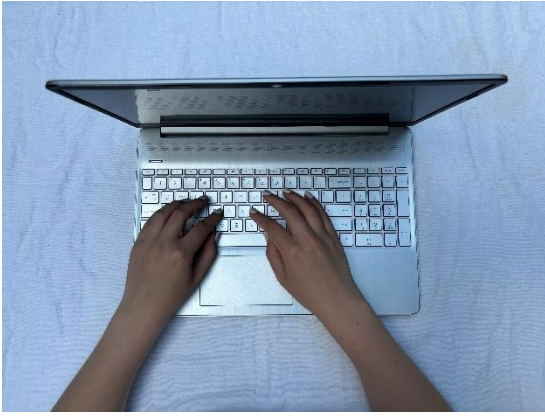
13. Ik strijk een blouse. → uitvoerend

14. Ik schenk een cola in. → uitvoerend

15. Ik typ een mail. → uitvoerend

16. Ik bespeel een piano. → niet-uitvoerend

17. Ik teken een boom. → uitvoerend

18. Ik smeer een boterham. → uitvoerend

19. Ik roer in een soep. → uitvoerend

20. Ik druk op een knop. → uitvoerend

21. Ik schaaf een kaas. → uitvoerend

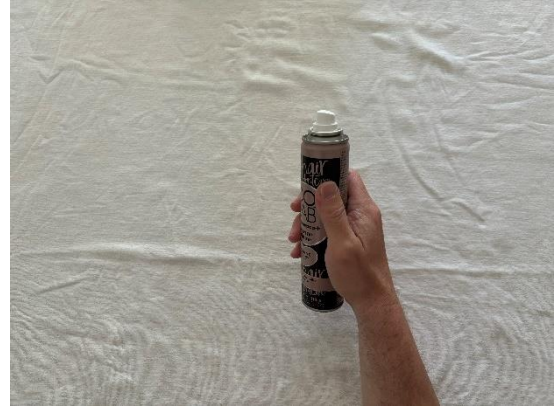
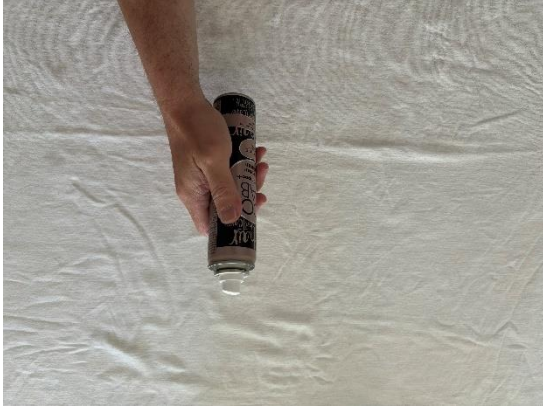
22. Ik vouw een shirt. → uitvoerend

23. Ik dobbel een dobbelsteen. → niet-uitvoerend

24. Ik spuit haarlak. → niet-uitvoerend

25. Ik schil een appel. → uitvoerend

